

V smislu §. 13. sem jaz nasvetoval, da naj se v nedeljskih in večernih šolah 12 — 14 let stara kmečka mladina podučuje v gospodarstvu, kmetijstvu in obertnijstvu. To pa je g. K. popolnoma prezerl.

Treba je tedaj dobro premisliti, predno se hoče komu kaj očitati.
L.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

26. Marljivo je Metelko prebiral „Novice“, ktere so se tudi po njegovih učencih od leta do leta vidoma doverševale v dobri pisavi in pravih vnanjih oblikah. To pa mu ni bilo po gódu, da so se poprijele bile Gajice. Slovenščino je razlagal sam v Metelčici, sicer po šolah je vladala Bohoričica, in učenci so mu spisovali svoje naloge nekaj v tem, največ pa v njegovem čerkopisji. Javno je rabil tedaj sam le Bohoričico, in v njej je prišlo na svetlo v št. 20 omenjeno »Berilo za drugi klas malih šol na kmetih« l. 1846 v Terstu; v njej je od l. 1819 do 1847 spisoval:

g) Oznanila c. k. Ilirskiga poglavarstva v Ljubljani z mnogotérimi podučenji in c. k. razpisi.

Za Vodnikom je bil namreč Metelko kranjski tolmač (cf. IX. 3. str. 6); za njim pa je to opravilo dobil in menda do smerti svoje izverševal Fr. Malavašič. — V Bohoričici je to leto dal na svetlobo pobožno knjižico, kateri je naslov:

b) Serce ali spoznanje in zboljšanje človeškiga serca, ktero je ali božji tempelj ali pa hudičev berlog. Za obuditev in vterditev keršanskiga duha. V Ljubljani 1847. 81. 312 str. Predgovor IX. Z 10 lesoreznimi podobami. Iz nemškiga prestavljeno in z mnogoterimi pristavki pomnoženo. Druziga natisa 1848. Tretjiga 1851.

„Te bukvice, pravi v predgovoru, so bile iz Francoskiga na Nemško prestavljene, in že v letu 1732 pod naslovom ali imenilam: Duhovno zerkalo zaderžanja, iz kteriga vsak za večno zveličanje skerbem kristjan stan svoje duše spoznati, in svoje življenje prav vravnati zamore, po gorečih željah pobožnih duš na dan dane.

Od leta 1732 se je na svetu veliko spremenilo, — resnica pa je zmirej tista večno nespremenljiva — in lahko je vediti, de te resnice so sedanjemu svetu zló neperjetne . . . Kakor ima Bog svoje kraljestvo v vernih in pobožnih; tako ima tudi satan svoje kraljestvo v hudobnih, nevernih in spačenih . . . Tako so Kristus in njegovi apostelnji razločno učili . . . Kdor tedaj veruje v té njih nauke, mora tudi verjeti, de je človeško serce ali božji tempelj ali pa hudičev berlog.

Iz stanu serca, ktero je prebivanje in sedež dobriga ali hudiga, se mora res človek obsoditi; obličje je le naznamek, ki ga notranji človek očitno obesi, po katerim se notranji stan, kteriga duha otrok de je, nekoliko spozná. Zatorej poglej v svoje sercé, premisli svoje notranje, de izveš, v katerim stanu se znajdeš; ako Kristus, ali hudič v tebi kraljuje, ako je božje ali hudičovo kraljestvo v tebi, ako si prost božji otrok, ali suženj greha in hudiča . . Le Kristus te zamore sprostiti, in če te On sprostí, si resnično prost ali svoboden“.

V takem duhu so pisane te bukvice. Jako presunljive so pridjane podobice, v kterih se prav živo razodeva notranji stan na pr. človeka, kteri grehu služi ter v njegovem sercu kraljuje hudič s sedmerimi naglavnimi grehi, ki jih kažejo po pomenu: pav, krastača, kozel, kača, svinče, risat in terdorong; ali smert njegova s strahotno glasilko: Poberi se spred mene, ti prekleti, v večni ogenj! — Ravno tako presunljiva je nasprot podoba, v kteri se kaže notranji stan pobožnega, kterega sercé je tempelj živega Boga in prebivanje presvete Trojice; ali smert pobožnega in pravičnega s premilo glasilko: Bali ti zvesti blapec!

Po teh in po svoji notranji vrednosti in lepoti so se omenjene bukvice slovenskemu ljudstvu, ki je takrat imelo že dokaj prav lepih in mičnih mašnih in pobožnih, priljubile tako, da je v kratkem treba bilo tretjega natisa, in se je po smerti spisateljavi napravil že četerti, pa v Gajici, l. 1862. XI. 8ⁱ. str. 416.

Pa še v nekem drugem oziru so znamenite te bukvice. — Vzajemnost narodovska je tedaj naglo rastla, in mimo poprej so bolj pogostoma dohajale iz Amerike pisma in v njih po časnikih se brale tožbe, kako hudo se sim ter tje godí ondod kerščanskim verovéstnikom ali misijonarjem sploh in posebej kranjskim. Kranjskim v severni Ameriki stradajočim misijonarjem nekoliko pomoči, to je bil nagib, da se je Metelko lotil prestave že popisanih bukvic. Da si ravno se takih knjig Slovencem ne manjka, vendar mislim, da po njih nisem pomnožil le števila nekoristnih bukev. Iz Amerike sem dobil ene nemško natisnjene (morebiti edine v Evropi, v Lipsku vsaj ni nobenih); v Ameriko naj dobrotno se vračajo kranjski poslovenjene. Konec l. 1847 izroči Metelko ves njihov dobiček t. j. 617 gold. ljubljanskemu škofijstvu, naj ga pošlje v Ameriko, in naj iz le-tega denarja dobi misijonar And. Skopec 117 gld., Frid. Baraga, Fran. Pirc, Jur. Godec, Ign. Mrak in o. Ot. Skola pa vsak-teri po 100 gold. Škofijstvo 10. jan. l. 1848 z drugimi za misijone naboranimi novci pošlje tudi to darilo na Dunaj Leopoldinske družbe ravnateljstvu, ktero koj na to razodene posebno pohvalo Metelkotu za njegovo velikodušno in zdatno prizadevanje k razširjanju in vterjevanju katoliške vere v daljni Ameriki obétaje, da se dar njegov med naznanjene misijonarje razdelil bode na tanko po storjenem določilu. — Se-li more

dati slovstvu blagši namen od ljubeznjivega pospeševanja pravega kra-
ljestva božjega?

Tudi drugoč je Metelko rad delil milostinjo tù in tam po pravilu, naj ne vé levica o tem, kar stori desnica, podoben tihemu po-
toku, ki rosi lepe senožeti in ravne polja; vendar naj se o tej priliki
oméni, da je l. 1836, kadar je bil župan verli J. Hradecky, mestnemu
starašinstvu izročil 300 gld. za uboge zanemarjene otroke, naj bi se jim
naklanjala poštena izreja; in že l. 1832 je neki dobrotnik po njem
oskerbništvu ljubljanske ubožnice daroval 500 gold. proti temu, da se
denar varno naloži, obresti med uboge sproti razdeljujejo, glavnica pa
oberne za beraško delavšnico, če se vstanovi kedaj v Ljubljani. Vidi se,
da je davno že snoval Metelko, kar je verno sporočil tudi v poslednji
svoji volitvi.

O risanji.

Nove šolske postave velevalo, da naj se risanje uči že v ljudski
šoli, in sicer več ali manj po vseh razredih. Pa tudi že pred novimi
šolskimi naredbami ukazalo je bilo ministerstvo za nauk in bogočastje,
da naj se v 4. razredu glavnih šol podučuje v risanji, kar naj se pri-
čénja tudi z zmožnejšimi učenci v viših razredih malih ali farnih šol.
Ako premislimo korist, ktero prinaša urnost v risanji učencem vsake
verste, moramo priterditi popolnoma tej želji šolskih vradov in vlade
sploh. Naj več učencev ljudske šole gre po doveršenem svojem učenji
v djanjsko življenje, kjer postanejo v poznejih letih kmetje, rokodelci,
obertniki i. t. d. Vsem tem koristi risanje. Akoravno za kmeta ni tolike
važnosti, pa je rokodelcem in obertnikom s to znanostjo mnogo mnogo
pomagano. Da je to istina, spoznamo že pri nedomačih rokodelcih in
obertnikih, ki so vsestransko umnejši od naših domačih, kateri se niso v
šoli učili niti risanja niti drugih nauk, kakor pa obertniki drugih na-
rodov. Kar ima naš narod umnih obertnikov, vsi so po večem le sa-
mouki. Za djanjsko življenje zlasti za obertniški in rokodelski stan je
risanje koristno in potrebno. Iz tega vzroka že ima ta nauk opravičeno
mesto v učenem črtežu ljudskih šol. Verh tega je risanje v tej šoli pri-
merno pripravljeno za tiste učence, ki prestopijo v srednje šole, v realke
ali real - gimnazije. Zraven tega pa je risanje jako prijetno delo, ki
lajša in kratkočasi druge manj zanimive šolske ure, ki budi veselje do
lepote, reda in snage. Dognana resnica je torej, da je risanje koristno
in potrebno za mladež ljudske šole, dognana je postava, da se morajo
učence v tem podučevati in spoznana je tudi dolžnost učiteljev, da
morajo ta nauk učiti kolikor mogoče dobro. Nastane torej zdaj vpra-
šanje, kako se more z vspehom v risanji podučevati? ktera sredstva